

Türk Solu

DOSYA

Yerli mi, ithal mi?

Halil Berktaş:
"Solcu olmak ayrıcalıklı bir şey değil!"

Bir deli gömleği olarak Türk solu-

Stalin'in sopasıyla
korkutulanlar

Yeryüzünde 600 kişi kalan
halk: Duha Türkleri

Futbol İngilizlerin icat ettiği
en berbat şeydir

Despot bir paşa:
Tepedelenli Ali

la ci vert

OCAK 2018-42 FİYATI 7 TL | KİTİCİ FİYATI 9 TL
LACIVERTDERGİ.COM

ISSN 2148-399X

42

9 772148 399001

L'ESPRIT DE 45

45 RUHU: SOLUN İKTİDARLA İMTİHANI

NAGİHAN HALİLOĞLU

"ARTIK BAŞKA TÜRLÜ YAŞAMAK İSTİYORUM"

“
Siyah beyaz kareler bize ev yıkıntıları arasında oynayan çocuklar, bitlenmiş yataklar gösterir. 40'larda Avrupa'nın sokaklarında böyle görüntülerin yaşanmış olmasını bir zillet olarak yorumlayan eski tüfek solcular, günümüz Avrupa'sının orta yerindeki mülteci kamplarındaki koşullar karşısında da aynı derecede dehşete kapılmış olsalar gerek.

Ken Loach'un 2013 yapımı belgeseli *45 Ruh*, İngiltere'de savaştan sonra İşçi Partisi'nin yönetime gelme hikâyesini anlatır. Savaştan dönen askerler ve Londralıların barış açıklamasını kutladıkları siyah beyaz sahnelerle başlayan film, barıştan sonra gelen ekonomik zorluklar ve işsizliğe dair film kareleriyle devam eder. Bir yanda bombalanmış Londra sokakları diğer yanda bombalanmayan evlerin bakımsızlıktan döküldüğü mahalleler... Bu görüntülerin üzerine o günleri yaşayan insanların sesleri anılarını paylaşır; kamera anılarını paylaşan kişilere döndüğünde film siyah beyaz devam eder. II. Dünya Savaşı'nı görmüş insanlarla bir sözlü tarih çalışması gibi çekilen film seçtiği "tanıklar" maden işçileri, liman işçileri ve hemşirelerdir. Bir yandan Loach'un kamerasıyla tarihi kahraman gibi resmedilen bu karakterler, 2017 gözlükleriyle bakıldığında İngilizlerin Avrupa Birliği'nden ayrılması için oy vermekle suçlanan "istenmeyen yaşlılar" olarak görünürler. Kendini, işçi sınıfını anlatan *Riff Raff* (1991) filminden bu yana, İngiltere'deki sol bilincin sinema alanında canlı tutulmasına adan Loach'un da ileride bu "tanıklar"dan biri olması gayet muhtemel.

Loach'un teorisine göre çok fazla yıkım ve ölümün yaşandığı II. Dünya Savaşı, insanların daha yüksek

sesle; "Artık başka türlü yaşamak istiyorum" demesine yol açar. Loach'ın anlatısı, insanların savaştan sonra İşçi Partisi'ni seçmesinden daha doğal bir şey olamayacağını düşündürür. Biz İşçi Partisi'nin ne kadar "sosyalist" olduğunu anlamaya çalışırken Loach bize 1947 yılında hizmetlerin nasıl birer birer devletleştirildiğini anlatır. Bu devletleştirme hikâyesinin başkahramanı da NHS, İngiltere'nin Milli Sağlık Hizmeti kurumudur. Nitekim "tanık"ların çoğu da NHS görevlisidir. Sağlık hizmetlerinin devletleştirilmesiyle birçok insanın nasıl ilk defa dışçıye gittiğini, gözlük sahibi olduğunu anlatan emekli hemşire özellikle aklından çıkmayan bir sahneden bahseder. Senelerce bir şişe dibini büyüteç olarak kullanan 70 yaşlarında bir adam, ilk defa gözlük sahibi olup hastaneden çocuklar gibi şen ayrılmıştır.

Solun iktidara gelmesi aynen böyle bir şey olsa gerektir. İki dünya savaşı sonrasında Türkiye'nin de başına gelen "sol" partinin benzeri bir miras bırakmış olması gerekir fakat insanların savaştan sonra refah değil daha fazla kültürel reform ve ideolojiye ihtiyacı olduğunu düşünen bir zihniyetin böyle reformlar gerçekleştirmesini beklemek herhalde saflık olur. Film, sinema eleştirmenleri tarafından 1945 yılında başa gelen İşçi Partisi hükümetini ve politikalarını "pembe gözlükler"le görmekle suçlansa da, ünlü eleştirmen Philip French'in NHŞ'si; "Ailenin gümüş

çatal-bıçak takımlarından kalan son parça" olarak tanımlaması bile, 1945'te başa gelen Atlee'nin hükümetinin İngiltere'yi nasıl ihya etmiş olduğunun bir itirafıdır.

O günleri anlatan askerlerden biri, 1940'larda özellikle cepheye giden alt sınıf İngilizlerin ilk defa nasıl bir imparatorluğa sahip olduklarının bilincine vardıklarından bahseder. O ki İngiltere bu kadar yere hükmeden, bu kadar ülkenin kaynaklarını sömüren bir devlettir, nasıl olur da bu yağmanın en azından bir kısmı Liverpool'un fakir sokaklarına uğramamaktadır? Bu yaşlı solcu amcanın sınıf bilinci, var olan kaynakların eşit dağıtılması gerektiği inancı bile emperyal bir zemine dayanmaktadır. Siyah beyaz kareler bize ev yıkıntıları arasında oynayan çocuklar, bitlenmiş yataklar gösterir. 1940'larda Avrupa'nın sokaklarında böyle görüntülerin yaşanmış olmasını bir zillet olarak yorumlayan eski tüfek solcular, günümüz Avrupa'sının orta yerindeki mülteci kamplarındaki koşullar karşısında da aynı derecede dehşete kapılmış olsalar gerek.

Stalin'in sopasıyla korkutulanlar

Loach'un belgeselinin "tanık"larından biri de, İngiliz solu dendığında ilk akla gelen ve belgesel çekildikten kısa bir süre sonra vefat eden Tony Benn'dir. Solun ve sosyalizmin hedeflerini gayet duru bir dille anlatan Benn sava-

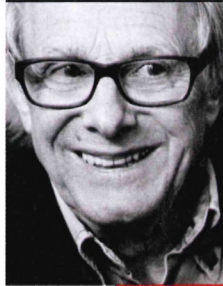
SAĞLIK HİZMETLERİNİN DEVLETLEŞTİRİLMESİYLE BİRÇOK İNSANIN NASIL İLK DEFA DİŞÇİYE GİTTİĞİNİ, GÖZLÜK SAHİBİ OLDUĞUNU ANLATAN EMEKLİ HEMŞİRE ÖZELLİKLE AKLINDAN ÇIKMAYAN BİR SAHNEDEN BAHSEDER. SENELERCE BİR ŞİŞE DİBİNİ BÜYÜTEÇ OLARAK KULLANAN 70 YAŞLARINDA BİR ADAM İLK DEFA GÖZLÜK SAHİBİ OLUP HASTANEDEN ÇOCUKLAR GİBİ ŞEN AYRILMIŞTIR.

şın, sıradan insanlara kolektif bir şekilde organize olmayı öğreten bir okul olduğunu anlatır. Organize olduğunda Hitler yenilebildiğine göre savaş sonrasında da örgütlenilip üst sınıflar dize getirilebilir ve böylece İngiltere'nin kaynakları daha eşit dağıtılabilir. Sosyalizm bilinci bir de Loach'un (ki Loach kameraya görünmez) konuştuğu NHS hemşirelerinden biri tarafından dile getirilir. Sıradan bir işçi olan babası bir gün eve bir harita getirip ileride hemşire olacak kızına sosyalizmin nasıl çalışması gerektiğini anlatır: "Şurada pamuk, şurada tahıl, şurada vs. üretilecek ve bunlar insanlar tarafından eşit şekilde paylaşılacak." Hemşirenin duru çocuk zihni bunun harika bir fikir olduğunu düşünür. İşbirliği dünyayı kurtaracaktır! Stalin sopasıyla korkutulan çoğu İngiliz sosyalist gibi korkmadığının altını çizmek için kameraya bakıp "Sosyalizmin hâlâ harika bir fikir olduğunu düşünüyorum" der.

Loach Clement Atlee'nin vadettiği ve altını çizerek "sosyalist" bir parti olduğunu söylediği İşçi Partisi'nin mitinglerinden görüntülerle, Churchill'in konuşmalarındaki farkı görebilmemiz için gayet güzel montajlar. Uzun siyah şapkası ve ağzında purosuyla halk içine çıkıp insanları, İşçi Partisi'nin serf sistemini getireceğini söyleyerek halktan oy isteyen Churchill'in başka bir döneme ait olduğu İngiliz halkının başka türlü bir siyaset isteyeceği açıktır fakat solcu Atlee

İNSANLARIN
SAVAŞTAN
SONRA RE-
FAH DEĞİL
DAHA FAZLA
KÜLTÜREL
REFORM VE
İDEOLOJİYE
İHTİYACI
OLDUĞUNU
DÜŞÜNEN
BİR ZİHNİYE-
TİN BÖYLE
REFORMLAR
GERÇEKLEŞ-
TİRMESİNİ
BEKLEMEN
HERHALDE
SAFLIK OLUR.

LOACH

de İngiliz halkının âdet ve alışkanlıklarını, "iyi hayat" hakkındaki ideallerini çok iyi bildiği için seçim konuşmalarında halka hem refah (eğlenceyle geçirilebilecek boş vakit anlamını da barındıran İngilizlerin sihirli kelimesi "leisure" bu bağlamda en çok refaha denk düşüyor) hem de "güvence" sağlayacağıdır. "Leisure"ın önce telaffuz edilmesi, İngiliz solunun halkı çok yakından bildiğinin halkın ideallerine rağmen değil onların idealleriyle beraber sol bir "yeryüzü cenneti"nin kurulabileceğinin farkındadır. Pratik olarak halkı dönüştürmek yerine halkı dinlemek üzere kurulu bir sol politikadır burada söz konusu olan.

Devletleştirilen hizmetler, sevinçten ağlayan işçiler ve gurur duydukları işleri etrafında inşa ettikleri bir kimlik ve hayat tarzına ait görüntülerden sonra birden bire sahnede inci küpeleriyle Thatcher belirir. Loach İngiliz halkının sol iktidardan nasıl yorulduğunu anlatmak yerine muhafazakârların başa gelmesiyle savaş sonrası kazanımlarının nasıl birer birer kaybedildiğini anlatan görüntüler paylaşır.

İlk defa 90'larda İngiltere'ye giden biri olarak kütüphane, tiyatro ve kültürel merkezlerinin tamamen halkın kullanımına açık olduğu bir İngiltere'den, günümüzün her türlü sosyal hizmetten nasıl para koparabiliriz mantığıyla yönetilen bir İngiltere'ye nasıl dönüştüğüne ben de şahidim. Kültür ve iyi yaşamın herkesin hakkı olduğu düşünülen

bir sistemden, "ayrıcılık" kültürüne doğru evrilen bir dünya... 45 Ruhu, bir bakıma sendikaların bitmesiyle son bulan "işçi sınıfı" bilincine bir ağıttır. Ünlü İngiliz şarkıcı Jarvis Cocker'ın da dediği gibi özelleştirmenin başladığı 80'lerden itibaren işçi sınıfı, "tüketici sınıf"a dönüşmüştür.

45 Ruhu, günümüz İngiliz soluna arada bir musallat olan ama İşçi Partisi'ni ele geçirmesine izin verilmeyen bir ruhtur. Partiyi bölmekle suçlanan Jeremy Corbyn, İşçi Partisi'nin "sosyalist" damarını canlandırmaya çalışınca aslen hem kültürel hem de ekonomik anlamda "liberal" olan İşçi Partisi üyeleri, Corbyn'in bu çabalarını Doğu Avrupa'daki sosyalist deneyimlerin ifritini yahut gulyabanisi çağırarak önlemektedir.

Loach'u eleştirenlerin altını çizdiği üzere pek çok zafer âni gibi 1945'te de "tek bir ruh"tan bahsetmek zor ama yine de 1945'deki sosyal devletin hedeflerinin İngiltere için bir çeşit "altın standard"ı temsil ettiğini de söylemek gerek. NHS, yeni yapılandırmalara ve gidilen bütçe kısıtlamalarına rağmen hâlâ vatansız söylemlerin kabul görmediği liberal entelektüel çevrelerde İngilizlerin hiç tereddüt etmeden arkasında durabilecekleri ve övecekleri tek kurum. Liberal elitler her ne kadar sosyalizm damgasından köşe bucak kaçsa da bu kurumun solun mirası olduğunu kabul etmek zorunda.